

TIENE NAD ANGLICKOM ♦ 2

PIESEŇ BEZ NÔT

ROSEANNA M. WHITEOVÁ

Copyright © 2018 by Roseanna M. White

Originally published in English under the title *A Song Unheard*
by Bethany House Publishers,
a division of Baker Publishing Group,
Grand Rapids, Michigan, 49516, U.S.A.
All rights reserved.

Všetky práva vyhradené. Bez predchádzajúceho písomného povolenia vydavateľa nesmie byť žiadna časť publikácie reprodukováaná, uložená do vyhľadávacieho systému alebo prenášaná v akejkoľvek forme či akýmkoľvek spôsobom – napríklad elektronicky, kopírovaním, nahrávaním. Výnimkou sú krátke citácie recenzií v tlačenej podobe.

Slovenské vydanie:
Copyright © i527.net, s.r.o., 2020
www.i527.net

ISBN 978-80-89822-45-4

*Joanne Petoovej,
mojej učiteľke klavíra, ktorá má naučila,
že dis môže plakať a es byť veselé
a že hudba lieči boľavé srdce,
do ktorého by slová neprenikli.*

Tento román je fikciou. Mená, postavy a udalosti v ňom sú buď výplodom autorkinej fantázie, alebo sú použité vo fiktívnom kontexte. Akákoľvek podobnosť so skutočnými udalosťami alebo osobami, žijúcimi či zosnulými, je čisto náhodná.

JEDEN

Londýn, Anglicko

28. september 1914

Do jej tela sa vpijala hmla nad Temžou a zároveň jej do duše prenikala hudba. Willa Forsytheová sa oprela o špinavé tehly a nastavila tvár podvečernému oparu. Pobožkal jej líca, chladil ju a premočil jej šaty. Nechala ho. Bola ochotná podstúpiť to.

Z poodchýleného okna nad ňou sa liala hudba. Tympany a kontrabas, violončelo a fagot. Klarinet, flauta, hoboje. A husle. Oprela si hlavu o múr a zdvihla sa na špičky, akoby tak mohla lepšie počuť. Všetku energiu sústredila na čistý sopránový hlas.

Violončelá nenastúpili načas. Opäť. Zvyšné nástroje postupne tichli a do toho sa ozval dirigentov nespokojný hlas. Niekedy si predstavovala, ako sedí medzi ostatnými huslistami. Teplo jej stúpa do líc, keď ju maestro karhá za chybu, ktorú spravila. Vymieňa si veľavýznamné pohľady s ostatnými hudobníkmi...

Nevedela, čo by tie pohľady znamenali. Kamarátstvo s inými hudobníkmi bolo zahalené rovnakým tajomstvom ako muž,

s ktorým sa má stretnúť. Čo... Vytiahla lacné vreckové hodinky, ktoré vzala jednému chlipnému opilcovi minulý rok. Má desať minút, ale cesta na miesto stretnutia trvá sedem. Dobré. Radšej príde skôr, akoby ju tam mal pán V čakať.

Priateľsky potľapkala chladné tehly za to, že ju opäť prichýlili, a vykĺzla z malého zanedbaného výklenku, preskočila cez polorozpadnutý múrik a pustila sa po tmavej uličke. Keby bola Rosemary, tiene by ju vystrašili. Keby bola Elinor, siahla by si pod klobúk, aby si skontrolovala vlasy navlhnuté hmlou. Keby bola Retta, zastavila by sa na mieste, kde sa ulička pretína s ulicou, a zahľadela sa na posledný záblesk slnka, ktoré sa na jednu sekundu predralo hmlou, ožiarilo ju a potom sa opäť stratilo.

No Willa nebola ako jej sestry.

Na moment takmer zachytila melódiu, ktorá zaznela v tom slnečnom lúči. Takmer. Jednu chvíľu tam bola a potom už nie, bola na ňu príliš rýchla. Prsty ju svrbeli, chcela držať v ruke svoj sláčik. Tá prchavá melódia sa jej vyhýbala vždy, keď chytila husle. Zato dokáže zahrať husľový part z tej skúšky, ktorú práve počula.

Priala si vypočuť tú skladbu do konca, ale musí jej stačiť aj ten kúsok. Po stretnutí s pánom V sa vráti do svojho bytu v Poplare, vezme si husle a pôjde do hostinca. U Paulyho sa síce nestretávajú nadšenci vážnej hudby, ale domáci ju na tom ich maličkom pódiu privítajú vždy s potleskom a pokrikom. To jej stačí.

Aj keď to vlastne nikdy nebolo dosť.

Niekde po jej pravici zaplakalo dieťa a matka ho pohnala ďalej. Okolo prehrmotal taxík. Nieкто zakašľal a iný zakričal. Po flámsky.

Davy na uliciach sa za posledné dva týždne zmenili. Najprv to boli ružovolíci anglickí chlapi v nažehlených uniformách ako jej malý brat Georgie, štuchajúci sa a plní humoru, so

silnými vyhláseniami, ako pôjdu nakopať Nemčúrov za to, že vpadli do úbohého Belgicka. Potom odišli a nahradili ich utečenci z toho úbohého malého Belgicka. Ženy a deti, ktoré unikli len so šatami, ktoré mali na sebe. Muži, ktorí stáli s rukami vo vreckách alebo zamračene čítali noviny.

Willa zabočila za roh a snažila sa zistiť, čo sú títo noví ľudia zač. Niekedy sa dali spoznať podľa vidieckeho oblečenia. Inokedy boli oblečení ako všetci ostatní v meste a dali sa identifikovať, až keď otvorili ústa a ozvala sa flámčina alebo francúzština.

Bolo zlé, že si priala, aby to boli tí anglickí mladíci? Alebo aspoň Georgie? Chýbali jej jeho žartíky, jeho ustavičné porušovanie rodinných pravidiel.

Armáda ho buď naučí pravidlám, alebo ho zlomí, keď sa odmietne podriaďiť. V každom prípade sa domov nevráti rovnaký. A to je smutné.

Pozrela sa na jednu aj druhú stranu a prešla cez ulicu popred pomaly idúci voz, na ktorý trúbili a pästami mávali ostatní motoristi. Vojna netrvá ani mesiac a veci sa už menia. Mohla len dúfať, že sa to skončí tak skoro, ako tvrdia noviny. Píšu, že len pár mesiacov, ako Búrska vojna.

Pán V tvrdil opak. Zabočila k parku, kde sa s ním mala stretnúť, a vydýchla si, keď zistila, že na lavičke nikto nesedí. Nevidela nevýrazný klobúk ani sivý oblek. Nezazrela tie pokojné modré oči, ktoré boli rovnako schopné vidieť minulosť aj budúcnosť.

Platil však dobre. Dokázala sa vyrovnáť s tou trochou desivej vŕvedúcnosti, ak so sebou prinášala pár hodnotných librových bankoviek.

Lavička bola vlhká, tak vytiahla z kabelky vreckovku a než si sadla, utrela ju. Potom vložila biely štvorec do kabelky na peňaženku, ktorú vybrala z vrečka jedného pána asi pred hodinou. Nadával chlapcovi za to, že mu poriadne nevyleštil topánky.

Zaslúžil si to. A keď ten boháč odišiel bez zaplatenia, vhodila chlapcovi do krabičky jednu z bankoviek.

Tí, čo žijú na ulici, musia držať spolu.

„Dobry deň, pekná Willa Forsytheová.“

Otočila hlavu za hlasom s jemným flámskym prízvukom, na ktorý si začínala zvykať, a srdce jej začalo prudšie biť. Nie kvôli tej peknej tvári s úsmevom, ktorý odhalil rovnomerné zuby, ale preto, že bol tu, teraz, keď sa má čoskoro objaviť pán V.

„Cor Akkerman.“ Nútene sa usmiala na svojho nového belgického suseda. Jej domáca im ani nie pred dvomi týždňami oznámila, že ide urobiť niečo pre „udatné Belgicko“ a prijme pár utečencov.

Bude problémom. Uvedomila si to vo chvíli, keď si zložil čiapku a uškrnul sa na ňu presne tak ako teraz. Tento úškrn jej hovoril, že svoj pobyt v Anglicku si bude spríjemňovať, ako sa dá, čiže niektorú anglickú dievčinu dostane do kompromitujúcej situácie.

Wille nikdy nezáležalo na šarme. A nikdy neverila mužom, ktorí ju nazvali peknou. No predsa len je v menšom nebezpečenstve, že urobí nejakú hlúposť, ako jej sestra Elinor. Len nech nevenuje pozornosť jej.

Pohol sa k jej lavičke. „Smiem?“

Nebolo pochyb, že Cor Akkerman bude problém. Aj tak sa jej páčil. Vrhla pohľad za seba. „Možno na chvíľu, ale obávam sa, že sa mám s niekým stretnúť. S mojím zamestnávateľom,“ dodala.

Posledné, čo potrebuje, je, aby si myslel, že príde jej nápadník a bude to považovať za výzvu.

Nedbal na vlhku lavičku a posadil sa. Opäť sa uškrnul. „Nebudem vás dlho zdržovať. Nemôžem však premeškať príležitosť porozprávať sa s najkrajším dievčaťom v Londýne.“

Pohrdavo odfrkla. Nemohla si pomôcť, no nedokázala inak zareagovať na také zjavné flirtovanie. „Hľadali ste si prácu? Ste akosi ďaleko od domu.“

„Ja. Hľadal som niečo v doprave. Na železničných stani-
ciach.“ Pri väčšine mužov by sa výraz na jeho tvári dal opísať
ako kyslý, on však vyzeral zábavne. „Keď toľko mužov naru-
kovalo, myslel som si, že bude pár voľných miest. Ale moja
túžba pomôcť svojmu ľudu asi siaha len potiaľ, pokiaľ neublížim
Angličanovi. Dajú skôr prácu vašim krajanom ako mne.“

Vlastne je to rozumné. Napriek tomu rozumela aj frustrácii
utečencov. Natiahla si prsty a pritisla si kabelku k boku – na
opačnej strane. Keď príde domov, peniaze dá Barclayovi – najstar-
šiemu bratovi a vodcovi ich klanu – a potom sa zbaví peňaženky.

Mala pocit, že by mu mala dať nejakú radu, kde hľadať
prácu. Nikdy sa však nepohybovala medzi zárobkovo činnými
ľuďmi. „Som si istá, že čoskoro si niečo nájdete. Hovorí, že
každý, kto chce, si prácu nájde.“ Hoci podľa nej to bola úplne
zbytočná otročina pracovať pre nejakého bezcitného zamestná-
vateľa a dostať za to len pár drobných.

„Možno sa nám dnes večer s bratrancami podarí prísť do
toho vášho hostinca. Budete tam?“

Aby zmeškala jedno z niekoľkých normálnych jedál za týž-
deň? Willa prikývla. „Budem.“ No ak tam bude aj Cor, bude
musieť Elinor pripomenúť, že je na rade, aby s drobcami odišla
domov skôr.

„Tak sa s vami rozlúčim a uvidíme sa neskôr.“ Postavil sa.
Willa nechcela byť neslušná, tak sa postavila tiež. Vzal ju za
ruku a zdvihol ju k svojim perám. Pozeral sa jej pritom do očí.

Takto otvorene s ňou ešte nikto neflirtoval.

Prečo sa teda cíti tak zvláštne? Iní ľudia sa v takýchto situá-
ciách ocitali často, ale Willa sa s tým stretávala zriedkavo, ak
nešlo o rodinu, a vždy stuhla a bola nesvoja. Usmiala sa a pri-
tiahla si ruku k telu. Potom mu zamávala na rozlúčku.

Cor ani poriadne nevyšiel z parku a už sa za ňou ozval zná-
my hlas. „Byť vami, držím sa od neho čo najďalej.“

„Pán V.“ Neotočila sa. Vedela, že sa pred ňou objaví každú chvíľu, takže jeho náhly príchod ju vôbec neprekvapil. Bezpochyby tu bol celý čas a čakal, kým Cor odíde. A on ju nikdy za ruku nevzal.

Prišiel k lavičke, ale nesadol si. Nikdy to neurobil. Willa si opäť sadla a snažila sa vyzerat pokojnejšie, ako sa naozaj cítila. „Ďakujem za starostlivosť, pane, no nemajte obavy. Budem si ho držať v rozumnej vzdialenosti. Ale ak o ňom niečo viete...“

Pán V sledoval, ako Cor vychádza z parku. „Nič konkrétne. Len to, čo potrebujem vedieť.“

Zamračila sa. „Prečo to hovoríte? Preto, že je utečenec?“ Nepovažovala ho za človeka s predsudkami. Na druhej strane, čo o ňom vie? Mala pocit, že posledné dni sú jej spoločníkmi samé tajomstvá.

„Práve som sa vrátil z Belgicka, kde som bol po utečencov, slečna Forsytheová. Uistujem vás, že to nemá nič spoločné s národnosťou.“ Cor sa vytratil a on obrátil svoj ľadový pohľad na ňu. „Hoci som rád, že v princípe proti nemu nič nemáte. Ak vezmete túto prácu, k niekoľkým z nich sa pripojíte.“

Opäť ju svrbeli prsty, no tentoraz to nebolo kvôli husliam. Podľa Rosemary by jej mal dať obálku. V nej budú inštrukcie – a nejaká záloha za túto *prácičku*. „Naozaj?“

„Hm.“ Vytiahol tučnú bielu podlhovastú obálku a podal jej ju.

Keď ju zbadala, zrýchlil sa jej pulz. Vzala si ju a otvorila.

Hoci po tom túžila, nezačala prstami prechádzať bankovky. Stavila by sa, že je tam asi sto libier. Toľko dostala aj Rosemary pri poslednej práci. Namiesto toho vytiahla papier popísaný úhľadným rovným písmom, čo jej o ňom prezradilo len to, že má rád poriadok.

Očami prebehla text. Bol tu háčik. „Ste si úplne istý?“

Pán V si zopäl ruky za chrbtom. „Máte s tým problém? Myslel som si, že by ste vzhľadom na váš... talent z toho

mohli mať radosť. Preto som radšej prišiel za vami ako za vaším bratom.“

Oči mala doširoka otvorené. No určite. Nedokázala sa však ovládnuť. Nie pri slovách symfonický orchester, ktoré vyskakovali z textu a pálili ju. Pozrela sa na neho. „Chcete, aby som...? Belgičania? Netrpeli už dost? Neokrádam tých, ktorí sú na tom horšie ako ja. To je –“

„Nerobte unáhlené závery, slečna Forsytheová. Dočítajte to do konca.“ Mal úplne kamennú tvár, ale zdalo sa jej, že v očiach mu zahliadla záblesk. Možno. „Tento konkrétny Belgičan na tom nie je tak zle. Alebo by nebol, keby sa mohol dostať k svojim účtom. Sú, samozrejme, zmrazené. Nemci zmrazili všetky belgické účty. Napriek tomu od vás nechcem, aby ste mu ukradli peniaze.“

Čítala ďalej a prestala dýchať. Zamrkala, ale slová na papieri sa nezmenili. Boli napísané úhľadne a stále sa tam opakovalo: *Lukas de Wilde, Belgický symfonický orchester. A ešte Aberystwyth. „Wales?“*

„Žijú tam bohaté sestry, ktoré najímajú umelcov a hudobníkov spomedzi utečencov. Podporujú ich a do svojho prostredia zároveň prinášajú trochu kultúry. Pôjdete tam ako ich priateľka zo školy.“

Tak sa písalo v inštrukciách. Musela sa na neho opäť pozrieť. Oči mala stále rozšírené od prekvapenia. „A ako to mám urobiť? Vedia, že *nie som* ich stará priateľka, keďže si ma nemôžu pamätať.“

Pohli sa mu trochu pery? „Sestry Daviesové sú... takpovediac rodinné známe. Vedia, že robíte čosi dôležité, a súhlasili s tým. Samozrejme, nebudú poznať váš pravý cieľ. Len to, že ste prišli na moju žiadosť.“

Stále si nebola istá, aká je jeho úloha – mala pocit, že má nejaké konexie vo vláde. Netušila však, čo za vzťahy to presne sú. Vedela

len toľko, že ak bude ich rodina pre neho ďalej pracovať, nebudú musieť hľadať v uliciach nijaký cieľ. Nemusia sa vkrádať na plesy, aby si tam vzali nejaké šperky. Ak si udržia túto prácu, Rosemary bude so svojimi novými morálnymi zásadami spokojná.

Nemusia sa úplne zmeniť. Využíval ich pre ich zručnosti, ktoré rokmi nadobudli. Zručnosti, ktorých sa Willa nechcela vzdať, hoci Rosie trvala na tom, aby už viac nekradli, pretože ona a jej manžel Peter budú ich rodinu podporovať.

To je hlúposť. Nemôžu žiadať od cudzieho chlapíka, aby podporoval dvanásť cudzincov. Čo ak to zničí ich manželstvo? Nie. Willa a Barclay sa dohodli, že Peter Holstein si môže tých menších z času na čas vziať na prázdniny, ale nebudú sa na neho spoliehať. Budú sebestační tak ako doteraz. Alebo aspoň takmer tak. Ona je už taká. Vždy taká bola, pretože to je jediná realita, ktorú pozná.

Opäť sa zahľadela na kus papiera. „Takže čo presne mám Lukasovi de Wildeovi ukradnúť?“ Musela vyvinúť veľké úsilie, aby ten list v ruke nepokrčila. Musela sa sústrediť na to, aby si nepredstavovala jeho tvár z plagátu, ktorý si vzala zo smetného koša a prilepila na stenu. V skutočnosti nemôže byť taký pekný. Určite nie je.

„Nie som si celkom istý – preto potrebujem niekoho s vašimi zručnosťami.“ Pán V sa trochu pohol, aby ju aj obálku ukryl pred niekoľkými ľuďmi, ktorí prechádzali po cestičke neďaleko nich. „Viem len toľko, že je to nejaký šifrovací kľúč. Môže to byť prsteň, kúsok papiera, hocičo. Niečo, čo je dostatočne malé, aby to mohol nosiť stále pri sebe. Ale spoznáte to – mali by na tom byť písmená abecedy, ktoré sa využívajú ako šifra.“

To o jej zručnostiach jej asi malo polichotiť. Namiesto toho sa však zamračila. „Šifra? Viete, že nie som špión, pán V – som len zlodejka.“

„A ja vás nežiadam, aby ste rozlúštili kódy, slečna Forsytheová – len aby ste získali tú vec a dali ju tým, ktorí ju vedia rozlúštiť.“

Neprestávala sa mračiť. „Prečo? Je... je špión? Pre Nemec-ko?“ Pri tej myšlienke sa jej nemal stiahnuť žalúdok. Veď toho muža nepozná, ak neberie do úvahy, že až príliš často hľadá na jeho plagát.

Šklblo mu perami. „Záleží na tom?“

„Áno.“ Nevedela prečo – vzhľadom na počet bankoviek v obálke jej to mohlo byť jedno. No pomohlo by jej, keby vedela, proti komu bude stáť. Ak je špión, ak má výcvik a pri sebe šifrovacie zariadenie... Nie je to len taký obyčajný cieľ. Mohol by byť nebezpečný.

Pán V sa zasmial. „Nie, drahá. Nie je to špión. Jeho otec pracoval v oblasti kryptografie – kódovanie a dekodovanie. Hovorí sa, že vyvinul prístroj, ktorý by mohol v tomto smere spôsobiť prevrat. Koruna má o toto zariadenie veľký záujem a nájdenie tejto maličkkej veci, ktorú Lukas de Wilde nosí stále pri sebe, je prvým krokom k jej získaniu.“ Nadvihol sivé obočie. „Spokojná?“

Prikývla. Nemalo by to byť príliš ťažké, len musí objaviť tú vec. Dostať sa do jeho izby, trochu sa tam porozhliadnuť. Ak pôjde všetko hladko, bude to trvať len pár dní. V najhoršom prípade jeden či dva týždne. Hoci ak to skutočne nosí stále *pri sebe*, bude sa k nemu musieť dostať bližšie.

Willa Forsytheová pri svetoznámom huslistovi. Pri *Lukasovi de Wildeovi*.

Zajtra ráno sa zrejme zobudí a zistí, že to celé bol len sen.

Spojil si ruky za chrbtom a urobil krok vzad. „Čas beží. Už som vám na pondelok zariadil odvoz do Walesu. Zajtra si zaobstarajte všetko, čo potrebujete, aby ste všetkých presvedčili, že ste dcéra džentlmena na prázdninách u priateľov. Informácie, ktoré som vám dal, sa naučte naspamäť. Máte nejaké otázky?“

Samozrejme, že má – v prvom rade, prečo si ten kľúč či to zariadenie od toho muža jednoducho nevypýta, ak je to také dôležité. A či teda *nie je* nemeckým špiónom. Ich zamestnávateľka však už poznala natoľko, aby si domyslela, že jej tie informácie neposkytne. Povedal jej aj tak dosť, viac než očakávala.

Vlastne to nie je jej starosť. Prikývla a vložila si obálku do kabelky. „Akoby sa stalo, pane.“

Aj on prikývol a tým sa ich stretnutie skončilo. Vstala a vydala sa k domovu, zatiaľ čo on sa vybral opačným smerom.

Celú cestu na stanicu a potom celý čas v metre bola ponorená do myšlienok. Ponáhľala sa do ich maličkého bytu v pochmúrnej štvrti v dome so zatečenými stenami a s chatrnými schodmi. S peniazmi za poslednú veľkú prácu pre pána V by si možno mohli dovoliť aj niečo lepšie, ale v okolí nebolo nič krajšie a nikdy by sa nepresťahovali ďaleko od Paulyho hostinca.

Bol to domov.

A úprimne, nikto z nich si nevedel predstaviť, že majú dosť peňazí. Bolo to príliš nové. Neuveriteľné. Záleží tiež na tom, ako sa jej bude dariť, takže táto práca možno dlho nevydrží. Prečo si teda na to zvykať?

Odomkla a vošla do bytu, o ktorý sa delila s Elinor a malou Oliviou. Nikto nebol doma. V tomto prázdnom priestore s nimi kedysi žila aj Rosemary. To bola ďalšia vec, ktorú nedokázala pochopiť – že jej najstaršia sestra, jej najstaršia priateľka, už s nimi nežije, nie je súčasťou ich sveta.

Tešila sa, že Rosie je šťastná – naozaj. No niekedy ju z toho pichlo pri srdci. Bol ich život naozaj taký zlý, že ho dokázala bez mihnutia oka opustiť?

Willa sa rozhliadla po fádnej, prázdnej a nepeknej miestnosti. Boli pripravení sťahovať sa pri prvom náznaku, že okolo sledia policajti, takže nič nemali. Nábytok si prenajali spolu s bytom. Bol to prechodný, dočasný život.

Nie, neobviňuje Rosemary, že chcela niečo lepšie. Len nedokázala uveriť, že si našla spôsob, ako to dosiahnuť.

Veď na tom nezáleží. Willa tie myšlienky zo seba striasla, schovala obálku aj peňaženku do jednej zo svojich skrýš, vzala husle a ponáhľala sa späť von.

Od konca ulice cítila závan jedla od Paulyho a to ju prinútilo k rýchlejšej chôdzi. O minútu už prechádzala známymi dverami do kráľovstva muža, ktorý bol pre ňu takmer otcom, ktorého nikdy nepoznala. Pauly práve vchádzal do kuchyne, ale otočil sa a srdečne jej zamával na pozdrav.

Kým má Paulyho, ktorý sa k nej správa ako otec, vlastného otca nepotrebuje. Kým má Paulyho, ktorý dal dokopy tieto deti z ulice a má ich rád.

Bolo ešte skoro a vo vnútri bolo len pár ľudí – a rodina. Neboli pokrvní príbuzní, nekolovala v nich ani čiastočka rovnakej krvi, ale ich puto bolo o to silnejšie, pretože sa zrodilo z potreby a nie z náhody. Sedeli na obvyklom mieste, drobci medzi staršími. Usmiala sa, keď zbadala Rosemary, ako sa zohýba k Olivii a pomáha jej previazať mašľu na vrkoči.

Rosie zajtra odíde do Cornwallu s polovicou rodiny, s tými, ktorí majú dvanásť a menej rokov. Všetkým prospeje, keď nachvíľu odídu z Londýna.

A predsa. Londýn je iný, keď v ňom nie je jej rodina, ale ani ona tu od pondelka nebude. Široko sa usmievala a rozbehla sa k ľuďom, ktorých na svete najviac milovala. „Dnes začíname akosi skoro, nie?“

„Zajtra skoro ráno vyrážame.“ Cressida, najstaršia z detí, ktoré odchádzajú na juhozápad, vyskočila, aby Willu privítala. „Neviem sa dočkať! Nikdy som nebola preč z Londýna.“

Willa sa zasmiala a objala ju. „Budete sa mať skvele. Poslúchajte Rosie a –“

„Vieme, Will.“ Cressida žartovne prevrátila oči.

Malý sedemročný Nigel, druhý najmladší zo skupiny, sa vrtel na stoličke. „Nechcem večeru. Chcem ísť domov do postele, aby už bolo *zajtra*.“

Willa sa uskrnula a položila husľové puzdro na podlahu pod seba. Pozrela sa na najstaršieho z nich, na Barclaya, ktorý v nej otázkou zdvihol obočie.

Prikývla. „Dnešný zárobok mám doma. A stretnutie s pánom V prebehlo v poriadku. O pár dní idem do Walesu.“

Retta sa naklonila dopredu. Blond vlasy mala uhladené do akéhosi nového štýlu drdola a vyzerala elegantnejšie ako zvyčajne. „Wales? Vo *Walese* niečo je?“

Tie slová – tie nádherné slová – sa Wille takmer zasekli v hrdle. „Symfonický orchester. Tvoria ho belgickí utečenci, ktorí koncertujú a takto vyberajú peniaze na belgický fond pomoci.“

Lucy otvorila ústa dokorán a jej mandľové oči sa rozšírili. „To je skvelé, Willa!“

To áno. Hoci, pravdupovediac, nikdy nebola bez rodiny viac ako pár dní.

Rosemary sediaci oproti nej sa usmiala. „Asi ťa nepresvedčím, aby si išla s nami do Cornwallu. Aj keď som sa chcela opäť pokúsiť.“

Znovu ju to zaboľelo. To, čo robila jej sestra, bolo dobré – berie drobcov na čerstvý vzduch a dá im poriadne jedlo. Delila sa s tým, čo našla, tak ako to robili vždy.

Prečo má teda pocit zrady? Akoby ich všetkých opúšťala? Veď je to Rosie, jej najstaršia a najvernejšia priateľka. Willa sa oprela. „Keby neprišlo k tomuto, možno by si uspela.“ Natiahla krk, či neuvidí Paulyho. „Nepotrebuje pomôcť s roznášaním jedla?“ Najprv sa naje a až potom bude hrať.

„Nie, povedal, že to bude trvať asi minútku až dve.“ Barclay si položil ruky na ploché brucho a prezeral si ľudí za stolom.

„Na nejaký čas je toto naše posledné spoločné jedlo. Som rád, že si si priniesla husle, Will.“

„Ach, výzva.“ Retta sa naklonila. „Práve mi to došlo!“

Willa sa zasmiala – vďaka takémuto úvodu by sa ich malá hra mohla obrátiť v jej prospech. „Tak počkaj, nie som veľmi spokojná, že si zvládla tú, ktorú ti dala Rosie. Nemôžeš hovoriť o krádeži vlaku, keď sa zjaviš s miniatúrou vo vrecku.“

Retta sa neprestávala usmievať. „Nepovedala, aký veľký má byť, nie? Ver mi, budem konkrétnejšia. Ty, Willa Forsytheová, musíš ukradnúť...“

Všetci začali ako vždy bubnovať prstami po hladkom opotrebovanom stole a rytmus narúšal len ich smiech. Retta buchla dlaňou po stole a umlčala bubnovanie.

„Hudbu.“

Willa zamrkala. „Hudbu.“

„Hudbu – originálnu skladbu, ktorú ešte na verejnosti nikto nikdy nehral. Chcem vidieť notový záznam – tak sa to volá, nie? –, ktorý okrem skladateľa ešte nikto nikdy nevidel.“

Nebolo to také nemožné ako niektoré iné výzvy, ktoré si dávali. Nie vzhľadom na to, kam Willa ide. „Retta, to sa ani nedá nazvať výzvou. Keď to dokážem, ani sa nemôžem nazvať najlepšou.“

V Rettiných modrých očiach sa vôbec neobjavilo zaváhanie. „Väčšina hudobníkov neskladá hudbu. A symfónie zvyčajne hrajú známe skladby, nie? Stavím sa, že to bude oveľa ťažšie, ako si myslíš.“

Možno na tom je kus pravdy. Ale *niekto* v belgickom orchestri určite skladá hudbu, nie? Stačí len takéhoto človeka a jeho noty nájsť. A potom ich *vziať*. A uistiť sa, že tú skladbu ešte nikto nikdy nepočul.

Asi to nebude také jednoduché. Odsunula sa od stola. „To bude ľahké. Zahrám ti to, keď sa vrátim. Teraz...“

Večera počká. Zohla sa, zdvihla husľové puzdro a vybrala odtiaľ vzácne časti z dreva a zo strún. Pomedzi potlesk a povzbudzovanie rodiny sa postavila na malé pódium, ktoré pre ňu Pauly postavil. Zdvihla sláčik. Zatvorila oči. V pamäti vyhládala melódiu, ktorú počula v to poobedie pri skúške, a nechala sa ňou naplniť, až sa jej rozliala do žíl a odtiaľ do prstov.

Začala hrať.

DVA

Aberystwyth, Wales

Trhanie v ramene bolo takmer viditeľné. Lukas de Wilde veľmi pociťoval bolesť, zatínal pri nej zuby a zabáral prsty do krku svojich stradivárok. Cítil ju – ako skysnuté víno. Bola horúca ako kov. Videl ju – sivé okraje kedysi farebného sveta.

Ako chlapec veľakrát túžobne hľadel viac von oknom ako na svoje etudy, no ešte nikdy nebol vďačnejší za koniec skúšky ako teraz.

V tejto chvíli sa len musí v zdraví vrátiť do izby. A potom sa nejako striasť spomienky na záhradu, ktorú vídal z okna svojej izby. Tá záhrada bola dnes v troskách a v jeho mysli sa z nej dvíhal dym rovnako ako pred dvomi týždňami. Jeho dom – dom jeho otca – je zničený.

Bol však prázdny.

Keby si jeho pery pamätali, ako sa modliť, dnes by za ňo ďakoval nebesám. Alebo by prosil. Pretože nevedel, či to bolo dobré alebo zlé znamenie.

Nenašiel ich na ceste medzi Leuvenom a Bruselom. Ani v Bruseli. Nenašiel ich a potom sa zrútil celý svet.

Všetci jeho kolegovia teraz stáli. Čosi si hovorili po anglicky s francúzskym alebo flámskym prízvukom. Tí, ktorí nehovorili po anglicky, ostatných prerušovali a prechádzali do rodného jazyka. Ich priatelia im potom prekladali z jazyka hostovskej krajiny.

V iný deň – týždeň, mesiac, v inom živote – by ho to možno pobavilo, to uhladené trvanie na tom, že majú hovoriť po anglicky, aj keď v miestnosti nebol žiadny Angličan. Dnes, keď mu bolesť pulzovala až v ušiach, sa mu to zdalo neznesiteľné. Keď vstával, dával si pozor, aby nepohol pravou rukou.

Odrazu pred ním stál zamračený Jules. Ako sa tu objavil? Držal svoje violončelo s ľahkosťou človeka, ktorého ruka nekričala od hroznej bolesti. A v jeho očiach boli strašné obvinenia. „Sľúbil si, že sa nebudeš prepínať.“

Lukas sa priateľovi vyhol a otočil sa k stene. Vzal si puzdro. Bol to prvý krok k odchodu. Prejde po ulici, ktorá je preňho ešte stále neznáma, do bytu, ktorý nie je jeho. „Je to len skúška. Ak je to prepínanie, potom by som mal radšej našim mecenáškam povedať, že to nezvládnem a že by ma mali vyhodiť.“

Jules si začal niečo mrmlať. Ako zvyčajne to nebolo v žiadnom konkrétnom jazyku, ale pripomínalo to slová, za ktoré by ho jeho matka poriadne vyhrešila. Alebo Lukasova matka.

Nie. Nebude na matku myslieť, kým sa nebude môcť v súkromí zosypať.

Jules sa pretlačil cez tarájúcich dychárov, aby sa k nemu pripojil. Najprv však hodil pohľad späť na flautistov, medzi ktorými bolo niekoľko žien. Inokedy by sa Lukas otočil, aby zistil, ktorá z nich sa Julesovi páči. No nie dnes. Jeho priateľ aj tak čoskoro zameria pozornosť na niekoho iného. „Veď tou rukou nevieš ani pohnúť. Keď sa vrátíme, zavolám doktorovi...“

„Načo?“ Lekár by mu dal opäť tú istú nemožnú odpoveď. *Nenamáhajte ruku. Kým sa vám rana nezahojí, na husliach nehrajte.*

To by mohol rovno povedať, aby preplával Lamanšský prieliv a potom na vlastných krídlach priletel do Bruselu.

Lukas sa zastavil nad puzdrom a zohol sa, aby ho otvoril. Nedokázal sa ovládnuť a tvár zvrátil od bolesti. Podarilo sa mu ju však odvrátiť, aby ho Jules nevidel.

Ten to však zjavne nepotreboval vidieť. „Tak by si sa možno mohol držať jeho pôvodnej rady. Neprídeš o miesto, ak nebudeš týždeň alebo dva hrať. Vieš to rovnako dobre ako ja.“

Možno by ho sestry Daviesové nevyhodili – ale peniaze získavali umelci za vystúpenie a medzitým dostávali na výdavky len maličké štipendium. Musel cez víkendy hrať. A preto musel medzitým cvičiť.

Pravdepodobne by dokázal prekĺznuť do Belgicka len s niekoľkými pencami, ale ak by chcel odtiaľ odvieť aj matku a Margot, bude potrebovať dostatok peňazí na podplatenie tých, ktorí by ho videli, a bude musieť zaplatiť prevádzzačovi – pravdepodobne ich dostane na nejakú hrdzavú rybársku loď, ktorá ešte stále dokáže vyplávať z antverpského prístavu a nezbudíť pritom u Nemcov podozrenie. A potom bude musieť usadiť rodinu na nejakom tichom mieste, kde si ich nevšimnú ani Angličania, ani Nemci.

Vložil husle do puzdra a perfektné tam zapadli. Potom položil na miesto sláčik. Bol hrozne ťažký. Ako to, že šesťdesiat gramov váži tak veľa?

Neodpovedal na Julesovu poznámku o svojom tunajšom postavení. Jeho priateľ nemusí vedieť ani toto. Ale jeho povzdych bol veľavravný, rovnako ako slová, ktoré si zamrmlal popod nos. „Ako dlho sa na mňa budeš hnevať?“

Navždy. Alebo aspoň dovtedy, kým nezistí, kde je matka a Margot. „Prečo si myslíš, že sa na teba hnevám?“

Jules sa zohol k svojmu puzdro a bezstarostne ho otvoril. „Mohol by si na mňa jednoducho *nakričať*? Tak ako zvyčajne? Priateľu, toto ľadové ticho už viac neznesiem. Nie si to ty. Mám o teba starosti.“

Lukas zatvoril svoje puzdro, zamkol ho, vzal do ruky a vystrel sa. „Nemám dôvod na teba kričať. Zachránil si mi život.“ A neodpustí mu to, kým nezistí, že to jeho matku a sestru nestálo život.

Jules sa vystrel a za sklíčkami okuliarov sa mu blýskali tmavé oči. „Urobil by si to isté. Hľadal som ich – naozaj. Keby som ťa tam nechal, zomrel by si. Myslíš, že by si ich našiel, keby si bol mŕtvy?“

Lukas prevrátil oči a otočil sa. Mal pred sebou dvere a celé popoludnie. Nezomrel by na ulici. Veď sa predsa zobudil na lodi. Keby ho Jules nechal v jeho bruselskom byte, tiež by sa prebral. Našiel by ich a vzal do bezpečia všetkých, nielen seba.

Hoci obvykle mal dobrú hádku rád, toto nemohol s priateľom riešiť. Ešte nie. Zahol k dverám.

Jules si stále dačo mrmlal a nasledoval ho. „Udri ma, ak chceš. Nahuč na mňa. Urob niečo, len ma neignoruj.“

„Nebud' hlupák, Jules.“ Bolesť mu vystrelila z pleca až do prstov na rukách. Potom prešla do chrbta. Keby sa započúval, počul by ju, ako mu tečie cez žily a bije ako tympany. Každý úder srdca mu pripomínal výkriky nemeckých vojakov, ktoré počul, kým sa mu guľka nezavrtala do pleca.

Jeho pozornosť pritiahol rozruch pri dverách a prudko sa zastavil. Zdvihol hlavu, ale bolo neskoro. Príliš neskoro, aby sa otočil a stratil v dave. Bol tak blízko k dverám, že ženy, ktoré práve vchádzali, ho nemohli prehliadnúť.

Doteraz sa mu darilo vyhýbať sa Gwendoline a Margaret Daviesovým a dúfal, že to tak zostane. Toto miesto – bezpečie,

možnosť vyzbierať peniaze na Belgický fond pomoci – mu ponúkol jeden z ich zástupcov pod podmienkou, že príde sem do Walesu a bude s orchestrom cestovať. Nebol si istý, či ich nezastupoval aj človek, ktorý mu dal *druhú* ponuku. Nebol si istý. Ak mali niečo do činenia s tým človekom, ktorý si hovoril V, potom s nimi nechcel mať nič spoločné.

Ich pohľady boli upreté na neho, a tak nemal inú možnosť, len sa usmiať a predstierať, že rameno ho nebolí. Predstierať, že je tým istým mužom ako pred mesiacom, predtým než sa jeho život obrátil hore nohami. Mužom, ktorý by bol rád, že sa s nimi môže zoznámiť.

Sestry sa pozdravili s tými, ktorí boli najbližšie k dverám, ale bolo úplne jasné, že idú za ním. Rýchlo sa k nemu predrali a blokovali mu cestu k dverám. Nie je taký drzý, aby ich obišiel. Hoci dnes by to celkom rád urobil. Až keď pred ním stála jedna zo sestier s plachým úsmevom na perách a vystretou rukou, uvedomil si, že ani slušný nemôže byť bez bolesti. Musel sa sústrediť, aby nezastonal a nezvraštil tvár, keď jej bral ruku a skláňal sa k nej. „Slečna Daviesová, je mi potešením zoznámiť sa s vami.“

„Pán de Wilde. Je to pre mňa česť. Pred časom sme vás ako sólistu videli v Paríži.“ Slečna Daviesová – nebol si istý *ktorá* – sa obrátila na svoju sestru. „Daisy, bol to Paríž, však? Alebo Rím?“

„Bol to Rím. Potom sme išli do Paríža nakúpiť pár obrazov.“ Tá druhá slečna Daviesová – Daisy – urobila krok vpred a vystrela ruku.

Lukas zopakoval pozdrav a jeho úsmev bol rovnako krehký ako matkin čínsky porcelán. „Škoda, že nás nepredstavili vtedy. Bolo by nám potešením v Ríme rovnako ako teraz.“

Znelo to dobre. Ale tie slová boli zvláštne. Rím... to bolo pred piatimi mesiacmi, na začiatku jeho turné. Jediné, čo ho vtedy trápilo, bola vina za to, že odišiel tak skoro po otcovej

smrti. Keď si bol istý, že matka aj sestra sa bez neho ako vždy zaobídu. Keď sa mu otcove posledné slová zdali jednoduché a bol presvedčený, že ho nesklame. Keď sa jeho život točil len okolo hudby, plesov, krásnych žien a dobrého vína. Keď sláva bola požehnaním a nie rozsudkom smrti.

Prvá slečna Daviesová vzala sestru za ruku. Boli približne rovnako staré ako on, mali okolo tridsať. Ani jedna z nich nebola vyslovene krásna, ale mali pekné tváre. Okrem toho, že obidve vyzerali, že by oveľa radšej boli v tichej záhrade ako v hlučnej miestnosti. Prečo teda prišli?

„S Daisy sme dúfali, že vás dnes zastihneme, pán de Wilde. Prídete k nám s pánom Bellamym zajtra na večeru, však? Keď sme od vás nedostali odpoveď, obávali sme sa, že pozvánku sme poslali do zlého hotela. Ste predsa v Belle Vue Royale, nie? Alebo v Richmonde?“

Znovu ten pocit viny. A prekvapilo ho, že Jules neodpovedal za oboch. „Odpustite.“ Prinútil sa k ospravedlňujúcemu výrazu. „Zotavoval som sa z choroby a ignoroval som korešpondenciu – nevidel som vašu pozvánku. Inak by som určite odpovedal a ospravedlnil sa, že nemôžem prísť.“

„S radosťou vaše pozvanie prijímame.“ Jules sa pretlačil dopredu a jeho úsmev vôbec nebol silený. „Je nám ctou, slečna Daviesová. Sme vám veľmi zaviazaní.“

„Nezmysel.“ Slečna Daviesová mávla rukou, ale jej úsmev už nebol taký rezervovaný. „Nám je ctou, že môžeme privítať takých vážených hudobníkov. Dúfame, že vaša prítomnosť obohatí naše okolie.“

Daisy prikývla. „Adresu nájdete v pozvánke. Veľmi sa na vás tešíme.“

„A stretnete sa aj so slečnou Forsytheovou.“ Prvá slečna Daviesová prepichla sestru pohľadom. „Práve prišla, inak by sme ju dnes priviedli so sebou.“

„Tak je. Bola unavená z cesty, ale zajtra bude čerstvá ako rybička.“ Druhá slečna Daviesová prikývla. „Je to naša priateľka zo školy. Zoznámeniu s ňou sa určite potešíte.“

Keby sa s nimi stretol v Ríme, bezpochyby by uvítal pozvanie aj zoznámenie. Viac známych, viac sponzorov, viac peňazí do jeho vrecka a záruka, že sa môže v živote venovať tomu, čo ho baví.

Zovrel rúčku na puzdre, ktoré držal v zdravej ruke, a nasilu sa usmieval napriek bolesti, ktorá mu opäť vystreľovala do ramena. Nech Jules odpovie, ako sa tešia na stretnutie s ich známou.

Možno sa mu do rána vyčistí hlava a napadne mu, ako sa vyhovoriť z večere. A možno ho priateľ donúti, aby sa k nemu pridal, tak ako ho prinútil prísť do Anglicka a potom do Walesu, a sadne si k honosnej večeri, ktorú by si kedysi užil, a bude viesť rozhovory, ktoré ho kedysi naplňali, a bude predstierať, že je šťastný, že môže s nimi byť, napriek tomu, že jediné, po čom túžil, bolo ísť domov.

Ženy odišli pozdraviť kohosi iného. Jules do neho drgol, aby sa pohol k dverám. Naklonil sa k nemu a po francúzsky zašepkal: „Neodmietaj ich. Ich peniaze nás dostali z Belgicka. Mohli by ti pomôcť dostať sa späť. Zvážil si to?“

Hneď ako vyšli von, oslepilo ho jasné slnko. Zažmúril oči a zistil, že bolesť postúpila do krku a usadila sa mu v hlave. „Nedôverujem ich peniazom.“

Jules pokrútil hlavou a v jeho očiach sa objavila nedôvera. „Prečo?“

Pretože V vedel viac, než by mal. Pretože už len pri spomienke na neho ho prenikol hrozný strach. Možno takúto prehnajú reakciu spôsobili lieky, ale aj tak. Neprijme pomoc, kvôli ktorej by musel urobiť to, čo ten muž bezpochyby zamýšľal. Nezamení jednu tyraniu svojej rodiny za druhú – nájde pre nich slobodu. Aj keď to bude znamenať, že sa uskromní a obráti každú penicu, ktorú zarobí, aby to mohol urobiť z vlastných zdrojov.

Zahli doľava smerom k hotelu a pred nimi sa objavil krásny výhľad na Cardiganský záliv, ale on si to nevšímal. Odrazu sa zastavil. V ceste im stála mladá žena. Vlastne nie úplne v ceste, pokojne by ju mohol obísť. Väčšina ľudí na ulici bola v pohybe. Ona nie. Nerozprávala sa s kamarátkou ani sa nikam nepo- náhlala ako ostatní. Nevyzerala ako vysokoškolačka, ktorá by niesla v ruke knihy. Len tam tak stála v jednoduchých bielych šatách, ktoré jej zvýrazňovali chudú postavu. Mala rovné vlasy, ktoré boli zjavne také jemné, že jej sponky poriadne nedržali a tu a tam sa jej vyšmykli z drdola.

Jeho však zaujala jej tvár. Stála tam a pozorovala budovu, z ktorej práve vyšli, ako keby pod jej fasádou videla všetky trámy, nosníky a základy. Akoby pitvala každý kameň a drevo. Zhodnocovala niečo, čomu nemohol rozumieť.

Prestal dýchať. Presne takto sa na veci pozerala aj Margot. Akoby videla niečo, čo normálne oči nie.

„Lukas?“

„Chvíľočku.“ Mohol to zvaliť na bolesť za očami, v krku, v ramene a Jules by mu uveril. Nechal by ho v tom. Mohol aspoň lapiť dych a oprieť sa o železné zábradlie, ktoré oddeľo- valo budovu od ulice. Potreboval vymazať spred očí Margot. Sledovať túto neznámu, kým sám seba nepresvedčí, že sa na jeho sestru vôbec nepodobá.

V prvom rade bola asi o desať rokov staršia. Mala svetlejšie vlasy. Pery sa jej nepohybovali ako Margot, ktorá si stále niečo šepkala, a keď sa mu podarilo zachytiť konkrétne slová, počul rôzne čísla. Neznáma nestála tak nepohnute ako Margot, keď bol svet v jej hlave oveľa hlučnejší ako ten vonkajší. Aj tak na nej niečo bolo. Niečo oveľa intenzívnejšie ako u bežných ľudí.

Musela začítiť jeho pohľad, pretože sa otočila a prešla *ho* tým pitvajúcim pohľadom. Od hlavy až po päty, späť hore a na moment sa jej oči zastavili na jeho pleci, akoby tam videla jeho

bolesť. Potom sa mu pozrela do očí a v jej zamračenom pohľade čítal výzvu.

Netušil však, k čomu ho vyzýva. Keby boli niekde v salóne a nie na ulici, keby sa on tak na ňu pozrel ako prvý, ten pohľad by bol možno pozvaním.

Ale nebol.

Jules sa rozosmial. „To ty sa zvyčajne takto pozeráš na ženy, nie ony na teba. Aj keď netuším, prečo ťa tak zaujala – nie je tvoje typ. A vôbec nie je pekná.“

Nie? Lukas zažmurkal, ale jediné, čo videl, bol ten pohľad v jej očiach a v tvári tá výzva.

„Nehovoriac o tom, že tebou nie je unesená ako tvoje zvyčajné úlovky.“ Jules ho potľapkal po zdravej ruke. „Si akosi mimo, priateľu.“

Teraz aj tak nemá chuť na žiadne hry. Krásne ženy – alebo tie menej pekné – musia počkať, než dostane matku a Margot z Belgicka. Než dokáže zdvihnúť sláčik bez toho, aby vraštil tvár. Než svet nebude tak naruby.

Aj tak. Keď sa na neho pozrela a odvrátila sa, akoby bol len chrobákom, ktorý nestál ani za to, aby ho zašliapla, len ho ignorovala, k jeho fyzickej bolesti sa pridala aj bolesť zo zranenej pýchy. Možno nie všetky ženy sa pri ňom roztopili, ako tvrdil Jules, ale nikdy ho takto rýchlo nepustili z hlavy.

Možno je vydatá.

Tento nápad netrval dlho. O minútu sa objavili slečny Daviesové a jedna z nich povedala: „Slečna Forsytheová! Myslela som si, že odpočívate!“

Z očí dievčaťa sa okamžite vytratila intenzita a nahradil ju ľahký a rýchly úsmev. Keď sa otočila k jeho sponzorkám, úplne sa zmenila. Stalo sa z nej iné dievča, jej postoj sa zmenil, bola živiálna a ľahkovážna, ako sa očakáva od bohatej kamarátky zo školy. Vôbec nebola ako Margot.

Pohla sa k ulici a ozvala sa škrobeným anglickým prízvukom: „Po sedení vo vlaku som sa potrebovala prejsť. Keď som zbadala vaše auto, zastavila som sa.“

Jules ho znova drgol. „Buď by nás mali predstaviť, alebo poďme preč. Nemali by sme tu len tak postávať.“

Prikývol a otočil sa. A vydal sa takým rozhodným krokom, ako mu to rameno, priateľ a ich puzdrá dovoľovali. Stačí, keď sa so slečnou Forsytheovou zoznámi zajtra.

Zajtra sa uvidí, ktorou slečnou Forsytheovou sa rozhodne byť – tou, ako ju vidia ostatní, alebo tou, ktorá vidí do podstaty vecí.

Zajtra sa on rozhodne, ktorú z nich chce vidieť. Dnes si vezme trochu tej medicíny, čo mu dal lekár, a hádam tvrdo zaspí, kým zas nenastane čas, aby predstieral, že všetko je v poriadku.

TRI

Brusel, Belgicko

Margot už šesťdesiatdva minút stála pri okne. Ulice boli oveľa prázdnejšie ako zvyčajne uprostred dňa. A tí, ktorí po nich chodili, neboli tí správni ľudia. Nemecké uniformy namiesto vyžehlených oblekov a uhladených kravát. Namiesto flámskych alebo francúzskych pokrikov sa ozývali nemecké. Nemeckí vojaci smiešne pochodovali, akoby boli zo železa a nemohli ohnúť kolená.

Niekoľko chlapcov si z ich pochodu robilo posmech – a boli zatknutí.

Margot sa rozšírili nozdry. Už tridsať ľudí, ktorých poznala, zatkli. Tridsať. Osemnásť prepustili, ale ostatných dvanásť... Osem poslali do Nemecka. Štyroch čakal súd.

Dávala im sedempercentnú šancu, že odtiaľ vyjdú živí. A to bol asi optimistický odhad.

„Margot, choď od toho okna,“ povedala mama ôsmykrát.

Margot sa ani nepohla. Nenávidela Brusel, vždy ho nenávidela. Bolo to o to horšie, že nemohli bývať vo vlastnom dome.

Mama povedala, že je to príliš nebezpečné. Mali šťastie, že sa na tej dlhej, strastiplnej ceste z Leuvenu stretli s madam Dumontovou. Navrhla im, že môžu bývať u nej, keď sa okolo ich domu hemží toľko Nemcov.

No bolo to neznáme miesto. Margot neznášala neznámo. Nepáčilo sa jej, že dom patril madam Dumontovej a že jej izba je na poschodí a nie na prízemí. Nenávidela toto mesto s toľkými budovami a toľkými pľúcami, ktoré sa snažili dýchať ten istý vzduch. Nepáčilo sa jej, že nemôže nahlas povedať svoje meno, aby ho náhodou nezačuli nemecké uši.

Chcela ísť domov, späť do Leuvenu. Ale z ich mesta nič nezostalo. Nič, na čom záležalo. Pri pomyslení na všetky tie zničené knihy cítila v hrudi bolesť. Spálili knižnicu aj maľby a ďalšie predmety, ktoré ani nedokázala spočítať. Ale tie knihy! *Knihy*.

Keby ocko videl, ako horia tie vzácne zbierky, trpkoby zaplakal. Keby bol svedkom oblakov dymu, ktorý pohlcoval vzduch a všetkých ich dusil.

Možno to bola Božia láskavosť, že ocko odišiel ešte predtým.

Prstami zovrela vyblednuté závesy. „Prichádza.“

„Je tu o hodinu skôr. Asi je dobré, že si *zostala* pri okne.“ Keď mama vstávala, šaty jej zašušťali. Začala schovávať dôkazy o tom, ako strávili popoludnie – tých pár ockových kníh, ktoré so sebou priniesli, pôjde do skrýše spolu s listom, ktorý mama písala jednej zo svojich priateľiek v Leuvene. V rukách sa jej objavili ihlice a vlna.

Margot by jej mala pomôcť. Nedokázala však pustiť zamat. A nespustila oči z postavy, ktorá kráčala po ulici.

Rozumom vedela, že má milovať svojich nepriateľov. Povedal to Boh a to bola autorita, pri ktorej cítila, že ju má počúvať – bez akýchkoľvek pochybností vedela, že toto je jediná autorita, ktorú má rešpektovať. Nikdy sa na ňu nepozeral zhora. Bol múdrejší ako ona. Povedal jej, že má mať

rada generálporučíka Wolfganga Gottlieba. Má sa za neho modliť. Postiť sa za neho.

Oveľa radšej by mu napľula do tváre. Bola to taká typická reakcia štrnásťročného dievčaťa, až ju to zahanbovalo. V žiadnom ohľade nebola typická. Ani tu nebude typická.

Aj keď ho naozaj chcela kopnúť. To by ju len priviedlo do väzenia. Bolo známe, že dievčatá v jej veku zatkli za to, že vraj znesvätili nemecké telá. Akoby niektorá z nich naozaj podišla k mŕtvemu telu tak blízko, že by sa ho vôbec dotkla.

Margot by sa im nedivila, keby to chceli urobiť.

„Margot! Poď od toho okna. Už som vybrala šál.“

Nenávidela pletenie asi rovnako ako toho dôstojníka, ktorý pochodoval k domu, akoby mu patrilo. Mama bola presvedčená, že vie, čo má mladá dáma robiť, ale ihlice jej v rukách nesedeli.

Odvrátila sa od temnej scény za oknom, pustila záves a snažila sa ignorovať ten prázdny pocit v žalúdku. Mama povedala, že o chvíľu nebude dosť jedla. S madam Dumontovou sa rozhodli dávať si to, čo mali, na prídel. Inak sa budú musieť spoliehať na Gottliebovu milosť, len aby mali čo jesť.

A na jeho milosť *sa rozhodli nespoliehať*.

Ich staršia domáca si išla zdriemnuť a ony dve zostali v hornom salóne, kde trávili väčšinu dní. Margot sedela vedľa mamy a dokonale imitovala jej postoj. Cítila sa však ako bábka, nie ako slušne vychované dievča. Bez ohľadu na to, ako veľmi sa snažila napodobniť matkin zohnutý krk či držanie rúk, ihlice ju aj tak neposlúchali. Jej prsty chceli ceruzku, nie ihlice. Namotala si na prst červenú vlnu, z ktorej sa mal stať šál pre Lukasa.

Lukas si na seba dal všetko, čo urobila – ale tento nepodarok by sa hanbil nosiť.

„Ten vzor máš zle, miláčik.“

Mama vedela majstrovsky poukázať na očividnú vec. „Viem.“

Mala rada vzory v pletení. Pokiaľ to bolo pletenie niekoho *inébo*. „Prestala som rátať.“

V maminom nádychu bolo osemdesiat percent podráždenia a dvadsať percent pobavenia. „Celé hodiny dokážeš riešiť logaritmy a algoritmy, ale nevieš rátať dva-tri-dva?“

„Niečo ma rozptýlilo.“ Premýšľala nad tým, či by do pletenia dokázali vpliesť nejaký tajný kód. Každé očko by malo pridelené písmeno. A by bolo hladko, B obratko, C jedno nahodené očko, D jedno pridané. Mala celú abecedu, ale nevedela povedať, čo práve urobila, keď sa na to pozrela. Možno niekto iný by to dokázal. Nieкто, kto má s pletením dlhoročné skúsenosti.

Keby mala poslať tajnú správu starej mame, tá by to určite pochopila.

Problém bol, že šál mal dierky z céčok a kvôli dččkam bol nerovnomerný, takže musí vypárat posledné tri riadky a upliesť ich znova. Správne.

Nenávidí pletenie.

Spoza otvoreného okna sa ozval obávaný dupot Gottliebových naleštených čiernych čižiem. S každým jeho krokom sa mama vždy o trochu viac vystrela a ruky jej o trochu viac zmeraveli.

Margot zaťala zuby. Keby sa mama aspoň trochu podobala na neupravenú vychovávateľku jej priateľky Claudette, neboli by v tejto situácii. Gottlieb by sa pri pohľade na mamu rozhodol ubytovať niekde inde. Bol jedným z najvyššie postavených vojakov v Bruseli a mohol si nárokovať na ktorýkoľvek dom – k ich dverám ho dovedla len nešťastná náhoda.

Tá a mamina krása. Mala husté tmavé vlasy, výrazné hnedé oči a dokonalé črty, ktoré po nej zdedil Lukas. Nebolo teda prekvapením, že ich Gottlieb nasledoval domov a trval na tom, že sa u nich ubytuje. Bol len šteňaťom poskakujúcim okolo maminých nôh a dožadujúcim sa pozornosti, to bolo všetko.

Šteňaťom s mocou nad životom a smrťou v rukách a s pištoľou za pásom. A s tisíckou mužov, ktorí urobia, čo im povie. Odrazu sa jej šteniatka prestali páčiť.

„Práve si vypárala päť radov namiesto troch, Margot. Dávaj pozor.“

Dávala pozor. Predné dvere sa otvorili a na schodoch sa ozvali kroky. Išiel hore za nimi, nie do svojej izby na prízemí. A blížil sa rýchlo – rýchlejšie ako zvyčajne. Zvyčajne mu trvalo desať sekúnd, než vyšiel hore. Teraz vyšiel za šesť. Ďalších šesť a –

Otvoril dvere tak prudko, až narazili do poličiek s knihami za nimi. Mama nadskočila a položila si ruku na hrud'

Margot ani nemrkla. Zamerala sa na riadok vlnených očiek, ktoré jej ihlica musí zachytiť. Odmietala sa na Gottlieba čo i len pozrieť.

Mama sa postavila, no nebol to strach, ktorý sa z nej šíril vo vlnách. Bol to ten konkrétny druh zúrivosti, ktorý Margot veľmi dobre poznala – prichádzal vtedy, keď niekto prudko narušil pokoj, ktorý mala tak rada. „Generálporučík! S matkou sme vám otvorili náš dom – buďte teda taký láskavý a neničte nábytok, ktorý môj starý otec vlastnoručne vyrobil, inak si môžete hľadať ubytovanie niekde inde!“

Teraz Margot *musela* zdvihnúť zrak. Urazí sa šteniatko?

Nie. Šteňa zavrčalo. „S vašou *matkou*, hovoríte? Veľmi zvláštne, pani Dumontová – ak sa tak skutočne voláte. Práve som mal možnosť nahliadnuť do záznamov matriky a zistil som, že vaša *matka* nemala deti. Nemala syna, za ktorého ste vraj boli vydatá.“ Prešiel pohľadom po jej čiernych šatách. „Núka sa teda otázka, nad koho smrťou žialite.“

Vie, že s tým výrazom v tvári je skutočne škaredý? Že pri tej bledej pokožke mu celá tvár hrozne očervenie? Že mu takmer oči vyskočia z jamiek? Keby aj mama nedržala smútok, keby

bolo v jej srdci miesto pre niekoho iného ako pre ocka, pred takou tvárou by utiekla.

Mama nikdy neutekala. Založila si ruky v bok a zavrčala späť. Hoci to *jej* zavrčanie, tak ako všetko, čo sa jej týkalo, bolo akosi krásne. „Skutočne veríte, že v jednom archíve nájdete všetky záznamy? Môj manžel sa narodil v Leuvene – choďte tam a vyhládajte si to. Vlastne, nie... nemôžete. Pretože vaši muži zničili v našom rodnom meste všetko, čo malo nejakú hodnotu.“

Gottliebovi myklo okom. Na spánku mu navrela žila. Len jeden pascal tlaku navyše a exploduje mu hlava.

To by bola hrozná hanba.

„Hovoríte, akoby ste obviňovali nemeckých vojakov za ich správanie v Leuvene. Uistujem vás, že mesto bolo plné ostreľovačov. Zničili sme len to, čo sme museli, kvôli vlastnej ochrane.“

„To je tá najabsurdnejšia vec, akú som kedy počula.“ Slová z Margot vypadli skôr, ako si stihla zahryznúť do jazyka.

Mama na ňu uprela *ten* pohľad. Ten, ktorým ju prosila, aby *mlčala*. Poznala ho veľmi dobre. Bol v ňom hnev, ale zjemnený láskou. Margot si bola dosť istá, že ten výraz sa v maminej tvári nachádza, odkedy ona povedala prvé slová.

Gottlieb sa obrátil k nej. Za tých desať dní, čo tu býval, ju väčšinou ignoroval. K tomu sa už asi nedá vrátiť.

„Prečo si to myslíš, slečinka? Pouč ma.“

Nasadila ten sladký úsmev, ktorý musela nacvičovať pred zrkadlom, a zamrkala ako Claudette, keď chcela svojho otca presvedčiť, aby jej niečo kúpil. „Obávam sa, že nemám toľko času, aby som vás mohla *skutočne* poučiť, pane. Ale v tejto veci vás môžem celkom rýchlo poopraviť.“

Gottlieb si založil ruky na hrudi. Mal asi rovnakú výšku ako ocko, ale bol príliš úzky. Príliš chudý. Nemal v sebe nič z tej jemnosti jej otca, vďaka ktorej bol človek rád po jeho boku. Mal príliš svetlé vlasy a príliš modré oči a – „Nech sa páči.“

„Zjavne ste v Leuvene nikdy neboli. Videli by ste totiž, že v mnohých zničených domoch – vrátane nášho – sa nemohlo ukrývať toľko ostreľovačov. A knižnica? Naozaj ste presvedčený, že ju *na to* niekto používal?“ Potriasla hlavou. „V ten deň sa urobilo mnoho chýb.“

Dvihol ostro rezanú bradu. „Nemecká armáda nerobí chyby.“

Vyklázlo jej posmešné odfrknutie. Mama by ju normálne vyhrešila, ale teraz mala sama čo robiť, aby nevyprskla. Margot navliekla na ihlicu ďalšie červené očko. Asi ho prekrútila, ale to ju netrápilo. „Naozaj tvrdíte, že ani jeden z tých tisícov vojakov, ktorí napochodovali do Belgicka a mnohí z nich ešte nikdy neboli v boji, nemohol urobiť chybu? Viete, aká je pravdepodobnosť takého niečoho?“

„Margot.“ Mama na ňu tentoraz nezdvihla hlas za to, že provokovala Gottlieba, ale za to, že hovorila o matematike. Hoci len vágne.

Gottliebovi sa rozšírili nozdry. „Nemecká armáda je stroj, slečna. Každá jeho časť funguje presne tak, ako bola vycvičená.“

„Potom pripúšťate, že cieľom nemeckej armády bolo zničiť Leuven? Keďže nikdy nerobí chyby, muselo to byť zámerné.“ Pokiaľ vedela, nemecké vrchné veliteľstvo za to odmietalo akúkoľvek zodpovednosť, ale nemala možnosť čítať toľko novín.

Chýbali jej. Tak veľmi, ako veľmi neznášala pletenie. Vlastne, mohla by byť medzi nimi priama úmera.

„Leuven bol plný nepriateľských bojovníkov.“

„Leuven bol najmä plný obchodníkov, vedcov.“

Zložil si ruky z hrude. „Hlásili nám streľbu.“

„Strieľali *vaši* muži.“ A keby sa aj pár starých mužov pokúsilo brániť svoje domovy, to predsa nie je zločin! Belgicko bolo povinné chrániť svoje hranice. Malo tú povinnosť zo zákona definovanú jeho neutralitou, jeho existenciou.

Gottlieb klepkal hánkami o stôl. „V kostoloch sme naši zásoby zbraní.“

Bolo to také smiešne, až to bolelo. „Keď sa ľudia dozvedeli, že prichádza armáda, podonášali tam svoje poľovnícke zbrane, aby ich nikto nemohol obviniť z toho, že sú bojovníci.“

Šklblo mu v kútiku oka? Asi áno, ale nepoznala ho natoľko, aby mohla povedať, či je to z frustrácie alebo jej možno dáva tak trochu za pravdu. „Vaše domy mali v múroch strieľne pre ostreľovačov.“

Už to nebolelo, začal ju *svrbieť jazyk*. Mykla plec. Prešla do flámčiny, aby rozumel len každé šieste slovo. „Mama, on je hrozne *hlúpy*. Nevydržím to.“

„Margot.“ Napriek napomenutiu sa mama nenápadne usmiala. „Generálporučík, diery v našich múroch – v múroch takmer každej budovy v Belgicku – nie sú strieľne. Sú to diery pre lešenie. Pre maliarov. Určite máte niečo také aj v Nemecku. Idú dovnútra len pár centimetrov. Keby sa niektorý nemecký vojak obťažoval a lepšie sa pozrel, určite by na to prišiel.“

Gottlieb si uhladil sako. „Madam, sme vo vojne. Nemáme čas kontrolovať diery v múre, či sa za nimi neskrýva ostreľovač.“

„Nie, predpokladať je rýchlejšie. A potom tvrdiť, že sa mohli myliť.“ Margot vzdala to hlúpe pletenie a hodila ho späť do košíka medzi kreslami. Vstala. Ak strávi ešte chvíľu v miestnosti s týmto mužom, povie niečo, čo bude neskôr ľutovať.

Pôjde do svojej izby. Vezme si knihu alebo noviny – z tých, čo jej dala madam Dumontová, alebo z tých, čo si priniesla z Leuvenu. Bude si čítať, až to svrbenie prejde. Alebo bude pracovať na svojej teóremi, ak sa na to odváži s týmto monštrum pod jednou strechou.

Gottlieb jej neuhol z cesty. Ešte viac zablokoval dvere a zahľadel sa na ňu. „Na také malé dievča máš dosť ostrý jazyk.“

Má štrnásť. Nie je dieťa, aj keď sukňu si bude môcť predĺžiť až o rok, o dva. A tak veľmi ju unavuje, že ju posudzujú podľa jej vrkočov a šatovej sukne. Dokázala by pretromfnúť každého

dospelého, ktorého v živote stretla. Asi až na ocka. Zdvihla bradu. „Zistíte, že v Belgicku majú rozum aj deti. Viete, nie sme len súčasťou stroja.“

Niečo sa mu zablysko v očiach. Keby také niečo zbadala v ockových alebo Lukasových očiach, považovala by to za pobavenie. Ale u Gottlieba to bola zrejme temná radosť pri pomyslení na to, že ju môže trápiť. Kývol hlavou smerom ku kreslu, z ktorého vstala. „Komu pletieš ten šál? Vyzerá ako pánsky.“

Naozaj? Tak ten vzor nie je až taký hrozný, ako si myslela.

Mama podišla bližšie. „Je pre –“

„Pýtal som sa dievčata.“ Tentoraz na krásnu mamu ani nepozrel. Nie, nespúšťal oči z Margot. Akoby ju pohľad akéhosi nadutého poručíka mohol vyvieť z miery.

Lukasa nesmieš nikdy spomenúť. Mamine slová spreď dvoch týždňov jej stále zneli v ušiach. Tisli sa k sebe, dve uprostred tisícov, ktorí sa vliekli z vypáleného Leuvenu. Kňaza na čele ich zástupu zastavil nemecký vojak, spútal ho a potom ho niekam odvliekli len preto, lebo bol katolík.

Vtedy im to došlo – tá brutalita ľudí, ktorí násilím vpadli do Belgicka. Uvedomili si, že votrelci sa nezastavia ani pred vekom, ani pred pohlavím. Ak bez problémov zneuctia Božích mužov, tak...

Mama začala trvať na tom, že Margot sa nesmie ani slovom zmieniť o práci, na ktorej s ockom robili. Musia sa tváriť ako každá iná belgická rodina, dávať najavo, že nie sú nič zvláštne. Vtedy sa dohodli s madam Dumontovou, že budú predstierať, že sú jej nevesta a vnučka, aby zapreli, kto bol ocko a na čom pracoval. Musia popierať, že Lukasa, ktorého meno a tvár boli známe po celej Európe, vôbec poznajú.

S každým krokom sa modlili, aby zostal v Paríži. On tam, samozrejme, nezostal. Utekal domov, aby sa ich pokúsil zachrániť. A teraz sa nejaký nemecký vojak nadúva, že zabil slávneho huslistu.

Bol nažive. *Musí* byť. Vedela by, keby zomrel, nie? Znova by ju bodol ten pocit prázdnoty, ako keď ocko naposledy vydýchol.

Bol nažive a nebol v Belgicku. Ale vráti sa po ne. Nájde ich, aj keď bývajú v dome, ktorý pred svojím príchodom nikdy nevideli, so ženou, ktorú nepoznali až do toho hrozného dvojtýždňového pochodu cez vidiek. Nájde ich. Kým sa tak stane, musia prežiť.

Margot sa opäť sladko usmiala. „Je pre môjho starého otca – z matkinej strany. Vždy si nejaký zničí popolom z cigary. Napadlo mi, že mu vyrobím jeden škaredý, aby nikomu neprekážalo, keď ho zničí.“

Gottlieb na ňu skúmavo hľadel a čakal na nejaké škľbnutie, tik alebo iný znak toho, že klame.

Klamstvo je však matematická záležitosť – správny pomer pravdy a nepravdy, prednesené správnym tempom, s nádychmi a žmurknutiami v správnych intervaloch. Klamať je ľahké.

Až kým tie lži človek nemusí vyznať kňazovi. Určite nie je hriech chrániť vlastného brata pred Nemcami. Bola si na deväťdesiatpäť percent istá, že Boh s tým súhlasí.

Gottlieb prikývol a o krok sa pohol. Nie dosť na to, aby mohla prejsť pohodlne, ale mohla sa popri ňom pretiahnuť. Keď sa dostala na jeho úroveň, chytil ju za rameno. „Urobíš dobre, keď si budeš dávať pozor na jazyk. Inak sa dostaneš do problémov, keď stretneš niekoho, kto sa nevie ovládať tak ako ja.“

Striasla zo seba jeho ruku. „Ďakujem za varovanie.“ Asi má pravdu. Problém je, že žiada mačku, aby nemňaukala.

Konečne okolo neho prešla a v hale pocítila závan slobody. Vybrala sa do svojej izby. Prvý týždeň v tomto dome strávila tým, že ho spoznávala. Koľko je priečok zábradlia medzi schodmi a jej izbou, ktoré parkety vŕzgajú, koľko krokov urobí, kým príde k svojej izbe. Zistila, kde ešte jasne počuje rozhovor zo salóna. Dnes nepočula nič. Gottlieb povedal: „Pani Dumontová –“

Nič viac zo seba nedostal. Mama asi vstala a rukou ho zastavila. Pohľadom mu zrejme naznačila, že sa s ním nemieni rozprávať. Tento mamin pohľad by dokázal umlčať celé mesto.

Nebol však dosť silný, aby umlčal Margotinu potrebu rozprávať. Pretože niektoré veci treba *povedať*. Bez ohľadu na to, kto jej povedal, aby mlčala.

Jej izba bola tmavá, bolo tam teplo a zlý vzduch. Nechcela otvoriť okno – keďže vánok určite priveje výkriky nemeckých dôstojníkov. Ale pohodlie vyhralo, tak zatlačila na rám a nadržla sa čerstvého vzduchu.

Opäť ju začali svrbieť prsty. Potrebuje ceruzku. Papier. Noviny. Hocičo s písmenkami. Hocičo, čo sa dá lúštiť.

Zavrela a zamkla dvere a potom spod postele vytiahla krabícu. Bola veľmi malá. Tak málo zostalo zo života s ockom. Len toto sa jej podarilo zachrániť. Zvyšok zhorel. Nič viac jej nezostalo, len týchto pár kníh a novín a odborný článok z minulého leta, predtým než zomrel.

Vytiahla noviny, kde sa nachádzala jej obľúbená šifrovaná správa. Skladala a rozkladala ich veľmi pozorne, no napriek tomu sa začínali trhať. Takmer sa ich bála dotknúť, ale nakoniec ich otvorila. Musela. Musela vidieť dôkazy o ňom, o tom, že tu kedysi bol. Že pred časom bola niečo viac, než je teraz.

Nikdy jej nepovedal, že do novín jej zašifroval správu. Musela každý deň čítať všetky noviny. Každú stránku. A ak si niečo nevšimla, povedal jej to až na druhý deň. Zdvihol obočie a smial sa, až sa mu brucho triaslo. Opýtal sa jej, či sa jej páčil ten a ten článok a že ho sádzal nejaký jeho kamarát. Vtedy pochopila. Pochopila, že nedávala dobrý pozor.

Aj táto správa jej takmer unikla. Zvyčajne vedela, že má hľadať správu v niektorom konkrétnom článku, lebo ocko jej nechal kľúč niekde na prednej stránke, v niektorom nadpise. Alebo aj vo viacerých, aby bola ostražitá. Tentoraz to neurobil.

Chcel jej prejsť cez rozum. Skúšal ju. Pretože, ako jej povedal, vedieť, ako prelomiť šifru, keď človek pozná kľúč, je pre deti. No vylúštiť šifru bez kľúča... s tým sa človek musí porátať v skutočnom svete.

Ešte stále nevedela, kto boli *oni*. Vlády, myslela si. Tie, ktorých zámerom bolo zistiť, čo hovoria *iné* vlády. Napríklad telegramy sa dali ľahko zachytiť – ale ako sa dá preložiť kódovaná správa a čo je v nej, ak človek nepozná kľúč?

Odkedy sa tieto noviny objavili u nich na stole, Margot si prezerala článok sedemdesiaty tretíkrát. Vyzeral ako normálny článok – nič nenaznačovalo, že sú v ňom schované nejaké tajomstvá. Žiadne slová bez zmyslu. Žiadne zvýraznené písmená.

V ten prvý deň takmer otočila na ďalšiu stranu. Ale... niečo ju zastavilo. Zachytila nejaký vzorec. Intuícia – tam sa to začalo. No intuícia, ako povedal ocko, je len prvý krok. Druhý je vždy matematika. Keď ide o kryptografiu, nestačí vedieť len to. Človek musí vedieť *ako*.

Dva dni nerobila nič iné. Mama sa už začínala trápiť a rozčuľovať a ocka za túto hru poriadne vyhrešila. Lukas ju presviedčal, že tam nič nie je.

Ocko nehovoril nič. Tak pracovala ďalej. Keď sa pozrela na článok, zakódované písmená zo stránky povyskakovali a v jej mysli sa premieňali na ich náprotivky, na tajný význam.

Ak toto čítaš, si pripravená pomôcť mi.

Nevedela sa rozhodnúť, či sa jej pery majú usmievať alebo chvieť. Koľkokrát dal túto správu do novin a ona si ju nevšimla? Predpokladala, že asi veľakrát. Trvalo jej to pridlho. Ak by si ju všimla, keď mala desať alebo dvanásť, mohla by roky pracovať po ockovom boku. Keby tak vyrástla trochu rýchlejšie, keby ju nevyrušovala škola alebo Claudettine smiešne príbehy...

Na spoluprácu s ním by mala viac než len šesť mesiacov a všetko by dnes bolo inak.